

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Anna Linda Tomp

**LIBERAALSE RAHVUSLUSE ÕIGUSTUSED
IMMIGRATSIOONI PIIRAMISELE: DAVID
MILLERI „STRANGERS IN OUR MIDST“
(2016) NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Eva Piirimäe, PhD

Tartu 2019

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

Kaitsmine toimub/kuupäev/ kell/kellaeg/
...../aadress/ auditooriumis/number/.

Retsensent: /nimi/ (...../teaduskraad/),
..... /amet/

Lühikokkuvõte

2015. aasta põgenikekriisi kaudu taas avalikku arutellu jõudnud immigratsioon on tundlik teema, mis mõjutab inimesi, ühiskonna toimimise alusväärtuseid ning paneb riike proovile immigratsioonipoliitikates kokkulepete jõudmisel. Seetõttu on põhjust uurida, millised on erinevate rahvusluse vormide suhtumine immigrantide vastuvõtmisele. Poliitikateooria valdkonda kuulavas bakalaureusetöös keskendutakse liberaalsele rahvuslusele. Uuritakse, millised on liberaalse rahvusluse teooria hoiakud immigratsiooni suhtes ning kuidas õigustab teooria, mis rõhutab rahvuslike väärtuste vastavust liberaalsete alusväärtustega, immigratsiooni piiramist.

Töös uuritakse esmalt liberaalse rahvusluse teooriat ning selle peamisi alaliike, mida esindavad on David Miller (autor, kellele valdavalt töös keskendutakse) ning Yael Tamir. Uuritakse, milliseid eesmärke täidab liberaalne rahvuslus ning millised on selle kesksed väärtused. Seejärel antakse ülevaade erinevatest käsitlustest immigratsioonist, nii rahvusvaheliste organisatsioonide kui David Milleri käsitluses. Immigratsiooni piiramise uurimisel tuginetakse David Milleri peamiselt teosele „Strangers in Our Midst“ (2016). Uuritakse, millised on Milleri peamised argumendid immigratsiooni piiramise kasuks ning seostatakse need Milleri varasema käsitlusega liberaalsest rahvuslusest, uurides Milleri erinevate käsitluse vahelist vastavust ja järjepidevust. Viimaks antakse Milleri käsitlusele kriitiline hinnang, tuginedes Chandran Kukathase ja töö autori kriitikale.

Peamiste järeldustena selgub Milleri kogukondlikku heaolu säilitamist väärtustav positsioon, mille kaudu käsitluses immigratsiooni piiramist õigustatakse. Lisaks näib argumente immigratsiooni piiramisest liberaalse rahvusluse teooriaga seostades, et Milleri käsitlus on aja jooksul muutunud ning ettevaatlikuma hoiakuga. See aga ei anna põhjust arvata, et Milleri käsitlus immigratsioonist on vastuolus liberaalsete väärtustega: kõrvutades Milleri käsitlust Tamiriga ning Kukathase kriitikaga selgub, et Milleri käsitlus on poliitilisem ning ühiskondlikule toimimisele suunatud, mitte niivõrd indiviidi perspektiivist kirjeldatud teooria, mis võtaks arvesse immigratsiooni piiramise tagajärgi üksikisikutele.

Sisukord

Lühikokkuvõte	3
Sissejuhatus	5
1. Teoreetiline raamistik.....	7
1.1. Liberaalse rahvusluse määratlemine	7
1.2. Liberaalse rahvusluse alaliigid.....	8
1.2.1. David Miller	8
1.2.2. Yael Tamir	12
2. Liberaalne rahvuslus ja immigratsioon	14
2.1. Immigratsioon ja selle alaliigid.....	14
2.1.1. Immigratsioon: ÜRO ja Rahvusvahelise Migratsiooniameti eristused.....	14
2.1.2. Immigratsioon: David Milleri käsitus	15
2.2. „Strangers in Our Midst“ (2016): peamised argumendid	17
2.2.1. Nõrk kosmopoliitne eeltingimus ja kogukonna huvid	17
2.2.2. Immigratsiooni piiramise alused	18
2.3. Immigratsioon ja liberaalne rahvuslus	21
3. Kriitiline hinnang David Milleri teooriale	25
3.1. Chandran Kukathas (2017)	25
3.2. Kriitika autorilt.....	27
Kokkuvõte	29
Kasutatud kirjandus.....	31
Summary	33

Sissejuhatus

Liberaalsed väärtused, rahvusriikide püsimine, immigratsioon – need on märksõnad, mis leiavad alati tee avalikku arutellu, olgu areeniks koalitsioonikõnelused, päevalehe arvamuseveerg või netikommentaarium. Loetelust viimane, immigratsioon, tõusis päevakorda 2015. aastal Euroopa jaoks aktuaalseks muutunud põgenikekriisi kaudu. Ühiskondlikke vastuolusid tekitav teema ei ole sugugi hääbunud ka täna, neli aastat hiljem. Kriisist alguse saanud avalikule arutelule on hoogu andnud paljud tundlikud poliitilised küsimused, näiteks põgenikekvootide kehtestamine ning suhtumine eri rahvaste ja religiooni esindajate integreerimisse „kristlikku“ või „lääne“ kultuuriruumi. Mainimist väärib ka 2018. aastal kerkinud arutelu ÜRO ränderaamistiku üle, mis hoolimata avalduse juriidiliselt mittesiduvast olemusest põhjustas rohkelt pingeid ja vastandumist teiste riikide seas ka Eestis. Igal juhul on tegu aegumatu temaga – olgu käimas põgenikekriis või mitte, moodustavad sõjapõgenikud siiski vaid osa immigrantidest. Kuniks riike eraldavad riigipiirid, on migratsioon ja piiride ületamine küsimus, millega puutub kokku iga riik suuremal või väiksemal määral.

Poliitikateooriale keskenduvast bakalaureusetöös vaadeldakse immigratsiooni erinevaid liike ja immigratsiooni piiramist, antud juhul liberaalse rahvusluse teooria kontekstis. Töö eesmärk on uurida, kuidas käsitleb liberaalne rahvuslus immigratsiooni: millistest printsiipidest peaksid riigid immigratsioonipoliitikate loomisel juhinduma, millistel alustel seda piirata ja millised võivad olla immigratsiooni tagajärjed liberaalse rahvusriigi jaoks. Fookuses on just liberaalne rahvuslus – intuiivselt võib olla tegu atraktiivse rahvusluse teooriaga, kuid mille ammendav mõistmine nõuab süsteemset analüüsi. Töös keskendutakse liberaalse rahvusluse vallas mõjukale briti poliitikateoreetik David Millerile: liberaalse rahvusluse avamiseks artiklile „Rahvusluse kaitseks“ (2009), immigratsiooni teemal peamiselt teosele „Strangers in Our Midst“ (2016).

Ehkki töö eesmärgiks ei ole lahendada käimasoleva rändekriisi praktilisi küsimusi, aitab struktureeritud ülevaade teoreetilistest lähenemistest nendele küsimustele mõelda ning vastavalt teoreetiliselt põhjendada või kritiseerida erinevaid avalikkuses välja pakutud lahendusi immigratsiooniküsimustele. Töös luuakse raamistik, mis defineerib liberaalse rahvusluse koos selle eripärade ja tunnusjoontega. Määratletakse, milliseid eesmärke täidab liberaalne rahvuslus ning millised on peamised väärtused, milles tuginetakse. Töö

sisulises osas defineeritakse immigratsioon ja selle alaliigid rahvusvahelises ja David Milleri käsitluses ning keskendutakse peamistele argumentidele, millega Miller õigustab immigratsiooni reguleerimist. Miller ei väljenda otsest seost liberaalse rahvusluse ja immigratsiooni käsitluste vahel. Seetõttu uuritakse, kas ja kui järjekindlalt toetuvad Milleri argumendid immigratsioonist varasemale teooriale liberaalsest rahvuslusest. Uuritakse, millisel kohal on rahvaste enesemääramise õigus liberaalse rahvusluse ja immigratsiooni piiramise õigustamise kontekstis. Töö eesmärgid saavutatakse poliitikateoreetilise analüüsi abil.

Viimaks antakse David Milleri argumentidele kriitiline hinnang: töös tuuakse esile liberaalse rahvusluse tugevused ja kitsaskohad immigratsiooniküsimuse kontekstis. Selleks keskendub autor väljaandes *Critical Review of International Social and Political Philosophy* David Milleri teosele „Strangers in Our Midst“ (2016) pühendatud sümposiumis avaldatud vastukajale Chandran Kukathaselt (2017) ning lisab ka omapoolse kriitika David Millerile, vaagides immigratsiooni kontekstis tekkinud võimalikke vastuolusid.

1. Teoreetiline raamistik

Enne, kui asutakse uurima liberaalse rahvusluse õigustusi immigratsiooni piiramisele, tasub esmalt määratleda, millise rahvuslusteooriaga on täpsemalt tegu. Sel põhjusel antakse esmalt ülevaade liberaalsest rahvuslusest ja selle kahest peamisest alaliigist – David Milleri ja Yael Tamiri käsitlustest.

1.1. Liberaalse rahvusluse määratlemine

Rahvuslust on mitmetahulise ja laetud olemuse tõttu keeruline määratleda. Raskesti defineeritava rahvusluse tähendus varieerub vastavalt sellele, kuidas mõistetakse rahvust. Siiski saab erinevate rahvusluse teooriate ühisnimetajaks tuua hoiaku, milles ühte rahvusesse kuuluvad inimesed suuremal või vähemal määral samastuvad oma rahvusega ning näevad oma rahvust kui väärtust (Piirimäe, 2009b, 1), kannustades oma rahvale ja seonduvatele väärtustele olema truu (Piirimäe, 2009a, 21). Mainimata ei saa aga jätta mõiste laetud olemust. Seda väljendab näiteks tõik, et rahvusluse sünonüümil, natsionalismil, on eesti keeles oluliselt negatiivsem konnotatsioon. Kui eesti keeles on natsionalismi asemel kasutusel leebema konnotatsiooniga „rahvuslus“, siis näiteks inglise ja prantsuse keeles sarnane sünonüüm puudub ning kasutusel on vastavalt „*nationalism*“ ja „*nationalisme*“. Need on aga mõistetena märksa poliitilisemad, kui eestikeelne „rahvuslus“ ning seostuvad pigem välistava ja agressiivse ideoloogiaga (Piirimäe, 2009a, 19-20).

Kaasaegses rahvusluses on võimalik eristada rohkelt alaliike, alates etnilisest ja kultuurilisest, lõpetades postkoloniaalse või liberaalse rahvuslusega. Kõik neist väärtustavad ühel või teisel moel rahvust ja identiteeti. Rahvuslusele aga heidavad sageli kinda liberaalsed vastuargumendid leides, et rahvuslusideed, partikularistlik suhtumine ning rahvusele tugineva lojaalsuse soosimine on ühildamatud liberaalsete väärtustega. Seda väidet püüab ümber lükata just liberaalne rahvuslus arvamusega, et teooriale nime andev sõnapaar ei ole sugugi mitte oksüümoron, vaid tegu on kahe ühildatava mõistega.

Ehkki kaasaegse liberaalse rahvusluse teooria sõnastamiseni jõuti alles 20. sajandi teises pooles, nähakse mõtteviisi ilminguid juba 19. sajandi lõpust, mil prantsuse filosoof Ernest Renan sõnastas Sorbonne'is peetud loengus kuulsa mõtte: „rahvuse olemasolu on igapäevane rahvahääletus“ (Renan, 1882, 25). Selline mõtteviis näeb rahvust kui kogukonda, keda ühendab soov organiseeruda riigina ning olla rahvus, milles

rahvusidentiteet tuleneb eeskätt riigi olemasolust¹. Selline lähenemine vastandub teisele äärmusele, ehk arusaamale rahvusest kui lihtsalt grupist, mille liikmed sarnanevad etnilise, kultuurilise ja ühistel ajalooajaloopärandi poolest ning kus rahvust ei pruugi ühendada usk rahvusesse ja vabatahtlik soov moodustada riik (Miscevic, 2014).

Sarnane eristus käib ka kaasaegse liberaalse rahvusluse kohta. Kui briti konservatiivse mõtleja Roger Scrutoni nägemuses on rahvuse idee rangelt erinev liberalismist muuhulgas selle poolest, kuidas rahvuslik idee käsitleb inimestevahelist moraalset ühtsust (Piirimäe, 2009a, 28), siis briti poliitikafilosoofi David Milleri kontseptsioon rahvusest koosneb osistest, mis Milleri enda hinnangul on sobivad just liberalismi, mitte konservatismi põhimõtetega, millega rahvuslust sageli seostatakse (Piirimäe, 2009a, 29-30).

Liberaalset rahvuslust ei tasuks mõista kui ühtset doktriini. Lisaks liberaalse rahvusluse teooriale, mida esindab David Miller, saab eristada ka teist suunda, mida esindab Yael Tamir. Seda kirjeldatakse järgnevas alapeatükis, et paremini mõista Milleri teooria iseärasusi.

1.2. Liberaalse rahvusluse alaliigid

1.2.1. David Miller

Õiglusele, rahvusele, rahvuslusele, kodakondsusele ja immigratsioonile arvukalt artikleid ja raamatuid pühendanud Oxfordi poliitikateoreetik David Miller on eeskätt tuntud mõõduka liberaalse rahvusluse esindajana. Kokkuvõtvaime käsitlus Milleri liberaalsest rahvuslusest, mida ka käesolev alapeatükk avab, on raamatus „Citizenship and National Identity“ (2000) ilmunud „In Defence of Nationality“, eesti keeles ilmunud 2009. aastal kogumikus „Rahvuslus ja patriotism. Valik kaasaegseid filosoofilisi võtmetekste“ pealkirjaga „Rahvusluse kaitseks“ (2009).

Milleri nägemuses hõlmab rahvuslus kolme väidet (Miller, 2009, 202-203): esimene neist on rahvusluse individuaalne olemus, mis toob sisse isikliku identiteedi ehk elemendid, mida inimene peab oma identiteedi osaks (näiteks väide „ma olen eestlane“ kirjeldab rahvusluse isiklikku identiteeti puudutavat olemust) (Miller, 2009, 202). Teisalt väidab

¹ Siinkohal ei tasu mõista liberaalset rahvuslust üksnes läbi Renani 1882. käsitluse – sellel mõttel on ühist ka põhiseaduspatriotismiga.

Miller, et rahvused on eetilised kogukonnad, mis toob sisse need elemendid, mis eetiliselt õigustavad, et inimestel on kaasmaalaste ees teistsugused ja ulatuslikumad kohused, kui üldiselt inimkonna ees. See võimaldab põhjendada rahvuste piire ning institutsionaliseerida kohustusi ja hüvede jagamist ühe rahvuse piirides (Miller, 2009, 202-203). Kolmas väide, mida Miller näeb rahvusluse osana, on poliitiline – „inimestel, kes moodustavad teatud territooriumil rahvusliku kogukonna, on õigus nõuda poliitilist enesemääramisõigust“ (Miller, 2009, 202-203). Sellega ei väida Miller, et igal rahvusel peaks selle saavutamiseks olema ilmtingimata õigus suveräänsele riigile, kuid rahvustele peaks tagama institutsionaalsed mehhanismid, mille abil ühiselt otsustada kogukonda puudutavate küsimuste üle (Miller, 2009, 202-203). Need väited on omavahel tihedalt seotud ning neid on keeruline üksteisest eraldada. Küll aga ei pane Miller niivõrd rõhku sellele, kuidas esimese kaudu kaht viimast põhjendada, vaid keskendub pigem rahvusluse poliitilisele aspektile, uurides, kuidas kolmanda väite ehk poliitilise nõude läbi tugevdada esimest kahte – identiteedinõuet ja eetilist nõuet (Miller, 2009, 203).

Lisaks kolmele väitele, mis iseloomustavad rahvuslust, toob ta välja ka viis omadust, mis on omased rahvusele ning eristavad seda teistest identiteedivormidest (Miller, 2009, 204):

a) Rahvus kui usk: rahvus ei teki lihtsalt tänu ühistele omadustele, vaid on olemas, kui sellesse kuuluvad inimesed usuvad, et see on olemas. Ühised omadused saavad oluliseks siis, kui rahvus otsustab seda pidada üheks oma eripäraseks tunnuseks. Parafraseerides Renani, et rahvus on igapäevane rahvahääletus, rõhutab Miller, et rahvuse olemasolu sõltub usust ja soovist kokku kuuluda (Miller, 2009, 204).

b) Rahvus kui ajaloolise järjepidevuse kehastus: tänu ajaloolistele võitudele ning veelgi rohkem tänu kaotustele ja ajaloolisele leinale, annab rahvuse ajalooline järjepidevus uutele põlvkondadele kohustusi, mis sunnivad jätkama rahvuse eest võidelnud ja rahvuse üles töötanud esivanemate tööd. Selline ajalooline järjepidevus loob põlvkondadevahelise sideme mineviku, oleviku ja tuleviku vahel ning loob ühe rahvuse piires seose, mida teisel ühendustel ja teiste inimestega ei ole (Miller, 2009, 204-205).

c) Rahvuslik identiteet kui aktiivne identiteet: rahvused on koos tegutsevad, otsustusvõimelised grupid, kes saavutavad tulemusi – ka siis, kui otsusi langetatakse läbi volitatud esindajate. Erinevalt teistest grupivormidest on rahvus just nimelt aktiivne, sest

teiste gruppide, nagu kirikute või sektide eesmärk ei ole enamasti otsustada, vaid tõlgendada kõrgemaid käske (Miller, 2009, 205-206).

d) Rahvuse seos geograafilise asukohaga: erinevalt näiteks etnilistest või usulistest gruppidest, on rahvusel seos geograafiaga ning ideaalis on sellel kodumaa. Ehkki on mitmeid näiteid, kus kindla territooriumi puudumine on konfliktiallikaks (nt kurdid), on just territoriaalsus see, mis õigustab rahvusi saama riikideks (Miller, 2009, 206).

e) Rahvus kui ühiste tunnustega grupp: rahvusel on omadusi, mis eristavad neid teistest rahvustest. Ühised tunnused aga ei õigusta rassismi või nõua bioloogilist päriluselt, vaid võivad olla näiteks kultuurilised, intuitiivselt tajutavad, kohati sõnastamatud ning ei pea olema ilmselgelt silmatorkavad (Miller, 2009, 206-207).

Milleri nägemuses täidab rahvuslus üht olulist vajadust: need aitavad säilitada solidaarsust suurte, anonüümsete riikide elanike seas, kus turumajanduslik korraldus soosib ühiskondlikku atomiseerimist ning mis muudavad omakorda üha keerulisemaks inimeste mobiliseerumise ühiste hüvede tagamise nimel (Miller, 2009, 209). Teisisõnu on rahvuslik identiteet vajalik kogukondliku kuuluvustunde tekitamiseks ning jaotava õigluse tagamiseks.

Kuidas seostub aga millerlik rahvuslus liberaalsete väärtustega? David Miller näeb, rahvusidentiteeti ja rahvuslust moodustavad komponendid ei ole määratletud ajas, vaid on ajas muutuvad ja valikulised (Miller, 2009, 210). Teatud moel ajaloo ümberkirjutamine (rahvus esitab ja tõlgendab sündmusi eri aegadelt erinevalt) ning sellest tulenevalt identiteedi muutumine ajas on tõestus sellest, et rahvuslus ei jää ajale jalgu ega ole ideena konservatiivne (Miller, 2009, 211). Tõlgenduste paindlikkus ajas võimaldab paralleelselt jagada erinevate inimeste vahel lojaalsust ning seda raamides, mis ei ole rangelt piiritletud (s.o öeldes ette, kuidas on õige tajuda rahvuse ajaloolist pärandit). Rahvusluse paindlikkus teeb sellest David Milleri käsitluses liberaalse idee, milles rahvust mõistetakse enese saatust määrava ja kollektiivselt tegutsevana, erinevalt konservatiivsetele nägemustele, kus rahva saatust peaks määrama vastava ettevalmistusega inimeste grupid (Miller, 2009, 211).

Lisaks rahvusluse paindlikule olemusele vastab Miller ka teisele olulisele argumendile, millele liberaalsed kriitikud tihti rahvuslust kritiseerides tuginevad: vabadustele parima tagatise, suurima motivatsiooni intellektuaalseks progressiks ja suurima kindluse annab

mitmerahvuseline riik (Miller, 2009, 212). David Miller väidab, et selline arusaam tuleneb eeldusest, et rahvuslus on oma olemuselt teisi kultuure välja suretav. See aga ei pruugi vastata tõele, sest Milleri hinnangul ei saa rahvuslik identiteet hõlmata kõiki identiteedi osi – nii saab kanda samaaegselt rahvuslikku identiteeti, aga toimetada mõne etnilise või usulise kultuuri tavade järgi, ehk samaaegselt saab eksisteerida rahvuslik identiteet ja grüpiidentiteet. Siiski möötab David Miller, et rahvuslik identiteet võib tõepoolest olla kultuuriliselt kallutatud domineeriva grüpi tavade kasuks (näiteks riigikoolide õppekavade puhul, kus kõik õpilased peavad etnilisest taustast sõltumata omandama ühelaadse hariduse). Kuid selle vastuolu lahendab Milleri hinnangul rahvusliku identiteedi avatud olemus – kui ei sünnita ühte rahvusesse, on erinevalt etnilistest identiteetidest võimalik rahvuslik identiteet elu jooksul omandada, nõudmata samas ka etnilisest identiteedist loobumist (Miller, 2009, 213-214). Siinkohal tasub märkida, et Miller eristab selgelt rahvusliku ja etnilise identiteedi ning näeb, et vähemusgrüptidele on koguni toeks, kui riigis, kuhu nad on siirdunud, on selgelt joonistunud rahvuslik identiteet, mis on kõrgemal väiksematele grüptidele omastest kultuurilistest identiteetidest (Miller, 2009, 215).

Kuigi nii rahvusliku identiteedi kandjaile kui väiksematele grüptidele ei pruugi olla rahvusliku identiteedi grüpiidentiteedist kõrgemale asetamine olla lihtne, siis on kõikide osapoolte huvides, kui rahvuslik identiteet on selgelt piiritletud ja enam, kui sümboolne, ning pigem normatiivne ja põhiseadusega kooskõlas (Miller näeb, et rahvusliku identiteedi keskmes võiks olla põhiseadus) (Miller, 2009, 215). Nii saab välistada ka kultuurilised tavad, mis võivad olla omased teatud vähemusgrüptidele, kuid on vastuolus elukohariigi põhiseaduse ja ühiskondlike tavadega (Miller, 2009, 215-216). Milleri liberaalne rahvuslus ei ole seega piiramatult salliv, kuid siiski poliitiliselt liberaalse olemusega (Miller, 2009, 216).

Sellest ülevaatest ei ilmne mitte niivõrd idealistlik teooria ühiskonna korraldamiseks, mida David Miller mõnes riigis rakendada sooviks, vaid eeskätt võimalik viis mõelda rahvuslusest ja rahvusidentiteedist. Miller seletab peatükis „Rahvusluse kaitseks“ (2009), millised on kolm peamist väidet, mida rahvuslus hõlmab; viis elementi, mis rahvuslikku identiteeti teistest identiteedivormidest eristavad ning mõningad selgitused, miks on rahvuslus tänu oma avatusele ja ajas kohandumisele ideena liberaalne ning vastavuses liberalismi alusväärtustega. Immigratsiooniküsimustele siit veel ammendavat vastust ei

ilmne, kuid etteruttavalt võib aimata, et millerlikus käsitluses peaksid immigrandid omaks võtma vastuvõtva ühiskonna rahvusliku identiteedi.

1.2.2. Yael Tamir

Yael Tamiri „Liberal Nationalism“ (1993) on Oxfordis Isaiah Berlini juhendatud doktoritöö põhjal valminud raamat. Erinevalt Millerist, tegeleb Tamir pigem rahvuslusele liberaalse moraalifilosoofilise põhjenduse andmisega, seejärel visandab ta kultuuriliste rahvuste rahvuslike kohustuste ja õiguste teooria (Piirimäe, 2009a, 31).

Tamiri käsitus liberaalsest rahvuslusest on normatiivsem kui Milleri oma. Tamiri nägemuses on liberaalne rahvuslus polütsentriline, sõnastades rahvuslikud väärtused indiviidi perspektiivile keskenduvalt ja liberaalsete väärtustega ühildatavatena (Piirimäe, 2009a, 31). Teoorias on keskne arusaam, et kultuuriline keskkond, mida rahvus võimaldab, pakub indiviidile arusaadava ja turvalise keskkonna, see võimaldab elada tähenduslikku elu, pakub eneseteostusvõimalusi ning võimaldab luua tähenduslikke inimsuhteid (Piirimäe, 2009a, 31). Seejuures ei väida Tamir, et rahvusesse kuuludes peab täielikult kogukonnaga samastuma, et saavutada tõelist vabadust või eneseväljendust (Tamir, 2009, 236). Kuna rahvus pakub hüvesid, tekitab ta õigustatult ka kohuseid, oodates oma rahvusgruppide panustamist, edendamist ja sinna jäämist (Piirimäe, 2009a, 31). Tasub aga märkida, et sellist hüvede ja kohuste suhet ei näe Tamir pealesurutuna – liberaalses rahvusluses on kuuluvus rahvusesse valikuline, indiviididel on lubatud loobuda oma sünnijärgsest rahvusest ning elu jooksul uus omandada, rahvuslike kohustuste võtmine on indiviidi jaoks valik, mitte indiviidile saatuse poolt määratud (Tamir, 2009, 239). Kui aga otsustatakse ühte kogukonda kuuluda, ei ole sundi käituda kultuuriliselt ühetaoliselt ega käsitleda kogukonna kultuuri konservatiivselt ja muutumatuna, selle vastu võib olla kriitiline ning arendada seda omal moel (Tamir, 2009, 241).

Nagu Millergi, märgib Yael Tamir, et indiviidile, kes kuulub rahvusgruppide, on oluline oma gruppi valitseda, ent see ei tähenda automaatselt õigust riigile, vaid õigust omaenda avalikule sfäärile näiteks territoriaalse autonoomia või kultuuriautonoomia kaudu (Piirimäe, 2009a, 31-32). Lisaks rõhutab läbivalt Tamir, et tema käsitus ei ole etnotsentriline ega partikularistlik, vaid näeb, et rahvuslus iseenesest on polütsentriline ning tunnustab teiste rahvuste olemasolu. Et liberaalne rahvuslus on juba definitsiooni

poolest poliitsentriline, eraldab Tamir liberaalse rahvusluse liikumistest, millega rahvuslust on sageli seostatud, näiteks natsismist, rassismist, fašismist ja imperialismist (Tamir, 2009, 243-247), ning näeb, et tema käsitus liberaalsest rahvuslusest ei saa toimida sallivuse ja austuseta nii grupisiseselt kui -väliselt (Tamir, 2009, 242).

2. Liberaalne rahvuslus ja immigratsioon

2.1. Immigratsioon ja selle alaliigid

Sarnaselt liberaalsele rahvuslusele, nõuab ka immigratsioon täpsemalt selgitamist, mida käesoleva töö kontekstis silmas peetakse. Selleks defineeritakse immigratsioon ning selle alaliigid kahes osas – esmalt kirjeldades Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni ja selle haldusalasse kuuluva Rahvusvahelise Migratsiooniameti rahvusvaheliselt kasutatavat määratlust immigratsioonist, seejärel David Milleri definitsiooni ja liigendust erinevatest immigratsiooni vormidest. Kahe definitsiooni kasutamise eesmärk on võrrelda, kas töös käsitleva autori David Milleri käsitlused erinevad rahvusvaheliselt kasutusel olevast eristusest. Seejärel käsitletakse David Milleri peamisi argumente immigratsioonist ning uuritakse, kuidas seostuvad need David Milleri varasema käsitlusega liberaalsest rahvuslusest.

2.1.1. Immigratsioon: ÜRO ja Rahvusvahelise Migratsiooniameti eristused

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (edaspidi ÜRO) haldusalasse kuuluv Rahvusvaheline Migratsiooniamet (edaspidi IOM) eristab migrantidena inimesi, kes liiguvad kas piiri(de)ülevalt või riigisiselt – põgenikud, ümberasustatud isikud, majandusmigrandid ning muudel põhjustel migreeruvad inimesed (sh perekonna taasühendamise eesmärgil migreeruvad inimesed) (IOM, 2019). ÜRO rahvusvahelise migratsioonistatistika soovitude kohaselt loetakse migrantiks inimest, kes viibib vähemalt aasta riigis, kuhu ta siirdub, kuid teatud juhtudel võib lugeda ka lühemat perioodi migreeruvaid inimesi, näiteks hooajaliselt töö tõttu migreeruvaid inimesi, kuid mitte turiste ja lühiajaliselt lähetatud inimesi (EMN, 2018, 252).

IOM eristab erinevaid migratsiooniliike, nii kestuse, migreerumise põhjuste, sihtkohtade, seaduslikkuse kui ka liikumise laadi järgi. Olulisemad neist on dokumentidega ja dokumentideta migrandid, ehk vastavalt seaduslikult ja ebaseaduslikult riiki sisenenud migrandid; hooajalised migrandid; keskkonnamigrandid (migrandid, kes on sunnitud koduse keskkonna elukõlbmatuks muutumise tõttu migreerima); lühiajalised migrandid; majandusmigrandid ehk parema elukvaliteedi saavutamise nimel migreeruvad inimesed, pendelmigrandid ehk inimesed, kes regulaarselt rändavad töö, hariduse vm tõttu kahe riigi vahel; põgenikud ehk inimesed, kes on sunnitud oma kodust lahkuma sõja vm elu ohtu seadvatel põhjustel; töömigrandid ehk töökoha tõttu migreeruvad inimesed ning

eelmisega seotult ka ärimigrandid, ehk inimesed, kellel on siirderiigis juba töökoht olemas (IOM, 2011).

Kuigi ÜRO ja IOMi ülevaade migratsiooni tüüpidest on põhjalik ning loetleb arvukaid migratsioonitüüpe, tunnistavad ka organisatsioonid, et migratsioon on küsimus, milles rahvusvaheline konsensus puudub, sh migratsiooni definitsiooni osas. Sestap tasub käsitleda eelnevat loetelu pigem IOMi vaatluste tulemustena, mitte niivõrd rahvusvaheliselt kokkulepitud kategooriatena.

Antud töö kontekstis tasub keskenduda migratsiooni tüüpidele, mis võiksid pikaajaliselt mõjutada riiki ja selle rahvuslikku identiteeti. Jättes välja riigisisese ja lühiajalist laadi migratsiooni, võib esile tõsta põgenikud, majandusmigrandid ja keskkonnamigrandid. See jaotus sarnaneb ÜRO üldtähendusele migratsioonist, millele neljanda kategooriana võiks veel lisada muul põhjusel migreeruvad inimesed ehk inimesed, kelle migreerumise põhjuseks ei ole oht elule, senise elukeskkonna halvenemine ning majanduslikud põhjused, vaid näiteks perekondlikud põhjused.

2.1.2. Immigratsioon: David Milleri käsitlus

Kuigi Miller on rännet kõrvalteemana arvesse võtnud rahvuslusele pühendatud teostes, tasub mahukamatest käsitlustest, mis keskenduvad immigratsioonile, ära märkida artikli „Justice in immigration“ (2015) ning raamatu „Strangers in Our Midst“ (2016). Neist esile kerkivaid eristusi immigrantidest vaatleb ka käesolev alapeatükk, ning 2016. aastal ilmunud raamatule keskendub töö autor järgnevas peatükis.

Artiklis „Justice in immigration“ (2015) vastab David Miller küsimusele, millistest õigluse printsiipidest peaksid riigid piiri- ja immigratsioonipoliitika kujundamisel juhinduma. Küsimusele vastamiseks eristab Miller migrante kahel moel: esiteks selle järgi, kas immigrandid asuvad riigi territooriumil või mitte; teisalt eristab ta põgenikud, majandusmigrandid ja erinõudeid esitavad migrandid (*particularity claimants*) (Miller, 2015, 391).

Rõhutades, et artikli eesmärk on lugejale anda arusaama, millistel alustel luua õiglast immigratsioonipoliitikat, on Milleri esimese jaotuse eesmärk aidata lugejal mõista, millised on riigi kohused potentsiaalse immigrandi ees. Käsitlus õiglusest on tuletatud selles jaotuses olukorrast, kus immigrant asub juba vastuvõtva riigi territooriumil, mistõttu tekivad sellele riigile automaatselt teatud ülesanded, näiteks kohustus tagada

riiki saabunud inimesele kaitse ning inimest õiglaselt kohelda. See erineb olukorrast, kus inimene ei asu riigi territooriumil (ega seeläbi riigi õigusruumis, talle ei rakendu ei riigi seadused) ega oma mingeid õigusi selle riigi õigusruumis (Miller, 2015, 393).

ÜRO ja IOMi käsitlesega on hõlpsamini kõrvutatav Milleri teine eristus. Artiklis „Justice in immigration“ jaotab David Miller immigrandid põgenikeks, majandusmigrantideks ja erinõudeid esitavateks migrantideks (Miller, 2015, 394). Põgenikud on inimesed, kes taotlevad riiki sisenemist eesmärgiga saada kaitset inimõigustele, mida senises elukohapaigas ei ole võimalik tagada (Miller, 2015, 394). Majandusmigrandid on inimesed, kelle eesmärk on tagada paremaid elutingimusi, näiteks paremate töövõimaluste, oskuste omandamise või seni kättesaamatute kultuuri- või religioonipraktikate viljelemise näol – Miller mõõnab, et vaatamata nimetusele, ei hõlma see grupp tegelikult ainult majanduslikel põhjustel migreeruda soovivaid inimesi, vaid on tegelikult laiem (Miller, 2015, 394). Viimaks loetleb Miller kategooria, mis ei ole esindatud rahvusvaheliste organisatsioonide käsitluses. Need on erinõudeid esitavad migrandid – inimesed, kes leiavad, et neil on ühelt kindlalt riigilt õigus nõuda riiki pääsemist, näiteks riigile varasemalt osutatud teenete eest või mingil moel inimesele osutatud kahju tõttu (näiteks on siirderiigi majanduslik tegevus kahjustanud inimese elukeskkonda) (Miller, 2015, 394, 401-402).

Raamatus „Strangers in Our Midst“ (2016) on Milleril kasutusel sarnane, ent mitte identne jaotus. Artiklis „Justice in immigration“ tuuakse esile kaks dimensiooni, milles esimene jaotab immigrante riigis asumise järgi ning teine jagas immigrandid põgenikeks, majandusmigrantideks ja erinõudeid esitavateks migrantideks. Aasta hiljem ilmunud raamatus heidab Miller selle jaotuse kõrvale. Raamatus „Strangers in Our Midst“ on Milleril kaks uut jaotust. Esimeses jaotuses jagab ta migrandid põgenikeks ja majandusmigrantideks, teises aga selle järgi, kellel on erinõue konkreetse riigi vastu ning kellel sellist nõuet esitada ei ole võimalik (Miller, 2016, 77).

ÜRO ja IOMi ning David Milleri käsitlese võrdluses eristuvad sarnased kategooriad, kuid eristub põhirõhk, milles kategooriaid luuakse. IOMi käsitlus on tuletatud pigem vaatluste tulemustest, David Milleri jaotusest kerkib esile soov paigutada immigratsiooni liigid teooriasse. Seetõttu on jaotus mõneti konservatiivsem ning üldisem. Miller eristab teoreetilise käsitlese ülesehitamise tarvis kaht kategooriat: inimesed, kes on sunnitud

kodumaalt põgenema, sest nende inimõigusi rikutakse, ning inimesi, kelle inimõigusi ei rikuta. Muudel põhjustel migreeruvaid inimesi nimetab Miller majandusmigrantideks, kuigi see kategooria ei hõlma kitsalt vaid majanduslikel põhjustel migreeruvaid inimesi.

Andnud ülevaate nii liberaalse rahvusluse teooriast kui Milleri immigratsioonikäsitlusest, on nüüd aeg tuua kaks kontseptsiooni kokku ning vaadata, kuidas suhestub immigratsioon liberaalse rahvuslusega. Selleks käsitletakse esmalt David Milleri raamatu „Strangers in Our Midst“ (2016) peamisi argumente, et anda ülevaade käsitluse suhtumisest immigratsiooni, seejärel võrreldakse nende õigustuste vastavust liberaalse rahvusluse teooriaga.

2.2. „Strangers in Our Midst“ (2016): peamised argumendid

2.2.1. Nõrk kosmopoliitne eeltingimus ja kogukonna huvid

David Milleri 2016. aastal ilmunud raamatu „Strangers in Our Midst“ (2016) eesmärk on anda riikidele põhimõtted, millest juhendada immigratsiooniküsimustes (Miller, 2017b, 707). Heites kõrvale käsitlused immigratsioonist kui majandus- või inimõiguste küsimusest, kaitseb Miller seisukohta, mis lubaks valitsustel legitiimselt seada oma kogukonna liikmete huvid kõrgemale (Miller, 2017b, 707). Miller argumenteerib, et vastasel juhul ehk tugeva kosmopolitismi põhimõtete järgi toimimine nõuaks kogukonna liikmetelt olulistest väärtustest nagu näiteks perekonna- ja sõprussuhetest loobumist (Miller, 2016, 23). Realistlikuna näeb Miller nõrka kosmopolitismi ehk kahest aluspõhimõttest juhendumist: igal juhul peab arvesse võtma tagajärgi, mis võivad olla mõne otsuse või teo tulemuseks ning seda, et kui ei ole vettpidavat põhjust käituda teisiti, peab kõigile juhtumitele osutama võrdset tähelepanu (*consideration*). (Miller, 2016, 23). Immigratsiooni kontekstis tähendab see, et riik: a) peab arvestama, millised võivad olla poliitika tagajärjed inimestele, kes ei asu riigis ning b) peab riigis asuvate immigrantide juhtumitele pöörama võrdselt tähelepanu ja ei saa neid lihtsalt ignoreerida (Miller, 2016, 23-24). Lisaks näeb Miller, et olukorras, kus riik ei seaks oma liikmete huvisid kõrgemale ning kus käitutakse tugeva kosmopolitismi põhimõtete järgi, ei võideta tekkivates inimestevahelistes sidemetes, vaid tekitatakse olukord, kus osad senise kogukonna liikmed ei saa enam sotsiaalset tuge, mida pakub riik, mis on prioriteediks seadnud oma kogukonna (Miller, 2016, 25). Sellega lahendab Miller võimaliku vastuolu, mis võib tekkida nõrga kosmopoliitse eeltingimuse omaksvõtmisel (kõik inimesed on moraalselt

võrdsed) ning samas oma kogukonna huvide esile tõstmisel. Oma kogukonna huvide eeliseisu seadmine ei tulene Milleri sõnul partikularistlikust suhtumisest, vaid hoopis kohustustest, mis tekivad tänu olemasolevatele inimsuhetele kogukonnas, sh ka jaotava õiglusega seotud kohustustest kaasmaalaste suhtes (Miller, 2016, 36). Kogukonnast väljaspool olijaid tuleks aga aidata selliselt, et nende inimõigused oleksid kaitstud, kuid see ei kohusta veel oma riigis kodu pakkumast. Kui taotluse rahuldamise hind on väga madal, tuleks seda teha. Riiki pääsemisest keeldumisel tuleb aga esmalt otsust teiste taotluste kõrval kaaluda ning otsuse tegemisel tuleks lähtuda põhimõtetest, mis on võrdsed kõigile ja varasemalt kokku lepitud (Miller, 2016, 37). See on peamine argument, mille ümber David Miller teooria üles ehitab.

2.2.2. Immigratsiooni piiramise alused

Liberaalse rahvusluse kontekstis on oluline uurida peamisi argumente, mida Miller kasutab immigratsiooni piiramise õigustamiseks. Selleks keskendub Miller võimalikele põhjendustele, mida riigid võiksid kasutada suletud piiride õigustamiseks. Siinkohal tasub märkida, et Miller ei soovi anda konkreetseid juhiseid immigratsioonipoliitikateks ega õigusta igal juhul suletud piire, vaid soovib näidata, et valikulise (ent samas piisavalt läbipaistva) immigratsioonipoliitika kehtestamine võib olla põhjendatud (Miller, 2016, 57). Siinkohal jätab Miller välja ekstreemsed juhtumid ehk põgenikud, kelle jaoks on riiki pääsemine piltlikult öeldes elu või surma küsimus.

Esmalt avab Miller suveräänsusele apelleerimist: ehkki on fakt, et riigid on suveräänsed ning neil on õigus kontrollida oma piire sama palju kui neil on õigus reguleerida muid eluvaldkondasid (näiteks kehtestada oma valuuta või otsustada riigikaitse põhimõtete üle), ei ole suveräänsusele tuginemine piisav argument, et immigratsiooni piirata (Miller, 2016, 58). Suveräänsusele tuginemine oleks problemaatiline, sest see õigustaks suveräänse riigi võimu mitte ainult nende üle, kes riiki kuuluvad, vaid ka inimeste üle, kes kogukonda veel ei kuulu (Miller, 2016, 58). Seetõttu on mõistlikum apelleerida territoriaalsele õiguskorrale (*territorial jurisdiction*): see, kellel on võime kontrollida mingit territooriumi, kontrollib ka inimeste liikumist territooriumist sisse ja välja (Miller, 2016, 58). Selleks, et riigil oleks võimalik taotleda territoriaalset õiguskorda, peaks ta vastama kolmele tingimusele.

- a) Riik peab piisaval tasemel suutma tagada korda ja kaitsta inimõigusi. Arvestades, et kuritegevust jm korda ja inimõigusi kahjustavaid faktoreid on riikidel võimatu täielikult välja juurida, tuleks seda tingimust mõista pigem intuitiivselt kui mõõdetava näitajana, vaadates, kas riigil on üldjoontes õnnestunud tagada elanikele turvaline elukeskkond või mitte (Miller, 2016, 59).
- b) Riik peaks suutma esindada oma elanikke ehk elanikkond peaks tunnustama selle riigi võimu nende üle. Sellele tingimusele vastavust saab vaadata mitut moodi. Elanikkond saab legitimeerida territoriaalset õiguskorda demokraatlike valimiste kaudu, volitades riigivõimu nende nimel tegutsema, demokraatia puudumise korral võib see õiguskord tuleneda ka teatavast lojaalsusest valitseva võimudünastia või usujuhtide vastu. Selline lojaalsus on varasemalt päritud (Miller, 2016, 60).
- c) Riigi elanikkonnal peaks olema õigus territooriumi hõivata. See tähendab, et riik ei tohi kehtestada reegleid, mis arvaks kindlalt territooriumilt välja selle põlised asukad, et asendada need mingi teise grupiga (Miller, 2016, 59-60). Kolmandas tingimuses on territooriumi hõivamine ja õigus territoriaalsele õiguskorrale seotud selle poolest, et olukorras, kus grupile kuulub õigus hõivata kindlat maa-ala, on seda gruppi esindaval riigil (teisele tingimusele vastates) nõutav säilitada korda ja kaitsta inimõigusi (ehk vastata esimesele tingimusele) (Miller, 2016, 60). Sellest tuleb välja, et kolm tingimust, mida Miller nimetab, ei ole eraldiseisvad, vaid on omavahel tihedalt läbipõimunud.

Kui need tingimused on tagatud, tekib riigile õigus hallata territooriumil leiduvaid ressursse ning reguleerida inimeste ja kaupade liikumist. Moodsas demokraatlikus riigis ei piisa ainult sellest, kui riik tagab stabiilsuse. Riik peab suutma tagada ka elulisi teenuseid nagu tervishoid, haridus, sotsiaalsed tagatised jms. Neid tagades on võimalik kaitsta inimõigusi – immigrantide vastuvõtmisel peab riik samamoodi suutma tagada neid teenuseid ka immigrantidele ning seeläbi ka tagada äsja saabunute inimõiguste kaitset (Miller, 2016, 61). Sel põhjusel ei saa vaadelda immigratsiooni kui lihtsalt riigi haldusesse kuuluvat, eraldiseisvat teemat – immigratsioon on tihedalt kokku põimunud ka teenuste tagamise ja teiste eluvaldkondadega (Miller, 2016, 62). Seda tõdedes ei väida Miller, et poliitilisel kogukonnal on kogukonna liikmete heaolu tagamiseks kohustus sulgeda piirid, vaid peab saama õiguse piire kontrollida, et mitte õõnestada toimivaid

teenuseid ning et poliitilisel kogukonnal säiliks võimekus sisserändajate inimõigusi kaitsta (Miller, 2016, 62).

Tuues sisse rahvaste õiguse enesemääramisele, soovib Miller vastata võimalikule kriitikale, mille kohaselt ei ole peaks enesemääramine olema piisav argument, et sulgeda riigipiire (Miller, 2016, 62). Demokraatlikul kujul avalduv enesemääramine on Milleri hinnangul oluline väärtus, mida peab vajadusel kaitsma piirikontrolli kehtestamisega – suur sisserändajate hulk võib muuta elanikkonna koosseisu selliselt, et enesemääramist taotlev kogukond ei kanna enam sama identiteeti, mida algselt ennast määrav kogukond kandis (Miller, 2016, 26). Seda põhjendab Miller seisukohaga, et sisserändajad ei võta kogukonnaga liitumisel automaatselt üle uskumusi, väärtuseid, huve, kultuurilisi omadusi jm, mis on omased põliselanikele (Miller, 2016, 63). Kuigi on võimalik väita, et ka põlistel elanike väärtused on ajas muutuvad (nagu väidab Miller oma liberaalse rahvusluse käsitluses – Miller, 2009, 210), on erinevalt immigrantidest põlise kogukonna liikmetel katkematu seos eellaste ning järglastega (Miller, 2016, 63). Immigrantidele küll avaldatakse teatavat survet võtta omaks vastuvõtva kogukonna tavasid näiteks kodakondsuse taotlemise nõuete kaudu, kuid see surve ei ulatu igasse eluvaldkonda (Miller, 2016, 63). Uute vähemusgruppide teke loob vajaduse uute kultuuripraktikatega seonduvate poliitikate järele, mis võib põhjalikult mõjutada ühiskondliku korralduse alustalasid (Miller, 2016, 64).

Teine enesemääramisega seotud argument on immigratsiooni seos usaldusega: immigratsioon võib Milleri hinnangul põhjustada kultuurilist lõhestumist, mis murendab usaldust kaasmaalaste ja riigi vastu (Miller, 2016, 64). See võib kaasa tuua demokraatlike institutsioonide hõrenemise ning anda hoobi konsensuse põhimõttel toimivatele institutsioonidele, mis pingetest tulenevalt asenduvad omakasupüüdliku kauplemisega – kui ühiskonnas valitseb usalduse puudumine, tegelevad mõned grupid kauplemisega, mille eesmärk on oma grupile paremaid tingimusi saavutada (Miller, 2016, 64). Seda mõtteviisi ei esitle Miller kui argumenti immigratsiooni täieliku piiramise kasuks, vaid selleks, et anda edasi asjaolud, millega tuleks arvestada immigratsioonipoliitikate kujundamisel (Miller, 2016, 65).

Originaalseim argument, mida Miller sisse toob immigratsiooni piiramise kasuks, on seotud ülemaailmse rahvastiku kiire kasvuga. Selleks, et võidelda kiiresti kasvava

rahvaarvuga, peavad riigid tegutsema ning seadma mõistliku, vastutustundliku ülempiiri rahvaarvule riigis (sest ülempiiri ei ole võimalik seada rahvusvahelisel tasandil). Seda ei ole võimalik tagada, kui riigipiirid on piiramatult avatud (Miller, 2016, 65-66). Miller toob välja ühe võimaliku vastuväitena sellele argumendile, et kui vaeste riikide elanikud siirduvad jõukamatesse riikidesse, siis rahvastiku kasv aeglustub. Milleri hinnangul ei ole sellisele argumendile toetumine põhjendatud, sest kuigi rahvastiku kasv jõukamates riikides võib olla märksa madalam, on selliste riikide elanikkonna elustiil keskkonda saastavam ega ole pikas perspektiivis jätkusuutlik (Miller, 2016, 66). Töö autori hinnangul on antud argument aga problemaatiline, lähemalt analüüsitakse argumenti töö järgmises peatükis.

Miller ei väida, et immigratsioon ohustab riigi kultuurilist homogeensust, sest enamik liberaaldemokraatiaid on kultuuriliselt niigi mitmekesised. See aga ei tähenda, et vastuvõtavad riigid on võimelised lõputul hulgal kultuure omaks võtma (Miller, 2016, 67). Riigi stabiilsust võivad ohustada väärtused ja kultuurid, millel on radikaalselt erinevad arusaamad avaliku elu korraldamisest. Kui erasfääri jäävad kultuurilised erinevused ei pruugi mõjutada rahumeelset koosseksisteerimist, võivad seda mõjutada avalikus ruumis ilmnevad kultuurilised erinevused. Piltlikult illustreerib Miller avaliku ja erasfääri erinevust paralleeliga – kui ühes riigi on takistamatult võimalik koos elada omnivooridel ja taimetoitlastel (need on erasfääri kuuluvad omadused), ei pruugi olla elukorraldus sama stabiilne, kui ühiskonna moodustaksid demokraadid ja teokraadid (need on avalikku sfääri kuuluvad omadused) (Miller, 2016, 67). Teisalt võivad kultuurilised erinevused soodustada nn paralleelühiskondade teket, milles rahvusvähemused kapselduvad ja moodustavad oma ühiskonna, mis võib nõrgestada ühiskonna liikmete vahelist usaldust, soodustada negatiivsete stereotüüpide kinnistumist ja lõhestada erinevaid gruppe väärtusi puudutavates küsimustes (Miller, 2016, 68). Neid kaalutlusi peaks arvesse võtma ka immigratsioonist mõeldes.

2.3. Immigratsioon ja liberaalne rahvuslus

Antud ülevaatest David Milleri raamatu „Strangers in Our Midst“ (2016) peamistest argumentidest võib aimata mõningaid vihjeid sellest, kuidas võiks immigratsioon mõjutada liberaalse rahvusluse kontekstis rahvusliku kogukonna toimimist. Põhjalikumalt vaadeldakse neid seoseid järgnevalt, seostades Milleri (2016) välja toodud

kolme argumenti liberaalse rahvuslusega, tuginedes Milleri artiklile „Rahvusluse kaitseks“ (2009).

David Milleri nägemuses on riikidel õigustatud seada oma liikmete huvid kõrgemale kogukonnast väljaspool asuvatest inimestest, sest kogukonnad on seotud olemasolevate inimsuhetega, mille kaudu tekivad ka jaotava õiglusega seotud kohustused teiste kogukonna liikmete ees (Miller, 2016, 36). Siinkohal võib luua seose Milleri käsitlustega liberaalsest rahvuslusest. Artiklis „Rahvusluse kaitseks“ (2009) väidab Miller, et rahvusliku identiteedi tunne piiritleb hulga inimesi, kellel on üksteise suhtes erilised kohused (*duties*) (Miller, 2009, 220). Liberaalse rahvusluse seisukohast võiks seega järeldada, et selleks, et mitte riivata toimiva poliitilise kogukonna jaotava õigluse mehhanisme, mis toimivad tänu rahvuslikust identiteedist tulenevatele kohustele kaasmaalaste suhtes, ei peaks kogukonda lubama inimesi, kellel sellised rahvuslik identiteet ja puuduvad erilised kohused riigis kogukonda kuuluvate inimeste suhtes. Kui Miller rõhutas immigratsiooni käsitlevas teoses peamiselt asjaolu, et kogukonna liikmete arvu suurendamine ei pruugi võimaldada uutele liikmetele ligipääsu jaotava õigluse mehhanismidele ja seeläbi kaitset nende inimõigustele (Miller, 2016, 36), võivad kannatada ka kogukonna põlised liikmed, kes kogukonna suurenemise tõttu võivad jääda ilma teatud sotsiaalsetest hüvedest, millele neil on rahvusest tulenevalt õigus.

Teine argument on seotud riigi õigusega enesemääramisele. Miller väidab, et vajadusel peab enesemääramisõigusega tekkinud demokraatlikku kogukonda kaitsma piirikontrolli mehhanismidega, et hoida elanikkonna koosseisu endisena. Suur hulk sisserändajaid võib muuta elanikkonna koosseisu nii, et olemasolevat kogukonda ei iseloomusta enam see, mille järgi algselt ennast määrati, sest sisserändajad ei võta automaatselt uue elupaiga tavasid omaks (Miller, 2016, 26, 63). Selline käsitlus on mõneti radikaalsem, kui artiklis „Rahvusluse kaitseks“ (2009). Viimases väidab Miller, et rahvuslus ei ole oma olemuselt välistav ega teisi kultuure tõrjuv (Miller, 2009, 213). Siinkohal on paslik eristada erinevad identiteedi vormid. Milleri nägemuses on olemas rahvuslikud identiteedid, mida on elu jooksul võimalik omandada, ning kultuurilised või etnilised identiteedid, millega inimene sünnib (Miller, 2009, 213). Need ei pruugi olla omavahel vastuolus. Kahe käsitluse ühildamisel tekib vastuolu: liberaalse rahvusluse seisukohast oodatakse immigrantidelt liberaalse rahvusluse omaks võtmist, kuid nad ei pea loobuma oma etnilistest ega kultuurilistest identiteetidest (kui need on kooskõlas uue kodupaiga seadustega) (Miller,

2009, 213-214); immigratsiooni puudutavas käsitluses aga nähakse sisserännanutes ohtu ühiskonna toimimisele, sest suur sisserännanute hulk võib mõjutada senist „valitsevat“ rahvuslikku identiteeti, ning võib survestada riiki uute kultuuripraktikatega seonduvate poliitikate loomiseks, mis vastaks nende vajadustele (Miller, 2016, 63). Kuigi ka liberaalset rahvuslust puudutavas käsitluses ei taotle Miller piiramatut sallivust (Miller, 2009, 216), on tema käsitlus immigratsioonist hoiatavam ning välistavam.

Viimaks võib esile tuua argumendi avalikus sfääris esile kerkivatest kultuurilistest erinevustest põlise elanikkonna ja immigrantide vahel, mis võivad ohustada ühiskonna stabiilsust (Miller, 2016, 67). Sellist vaatenurka võib liberaalse rahvusluse kontekstis vaagida eelnevalt nimetatata jäänud argumendiga, mida Miller nimetab poliitilise enesemääramisõigusega seotud Balkani vastuväiteks (Miller, 2009, 216). Selle eesmärk on lugejale selgitada, kuidas erineb kindlal territooriumil rahvuskogukonna moodustav grupp, kes nõuab poliitilist enesemääramisõigust, liberaalsest riigist, kus riigivõimu eksisteerimiseks on vaja indiviidi nõusolekut (Miller, 2009, 216). Peamine erinevus on, et kui riigivõimu legitimeerib nõusolek, siis riigi eksisteerimiseks ei ole iga isiku nõusolek vajalik (Miller, 2009, 217). Miller väidab, et rahvuslus ei tugine tahtel, vaid identiteedil (Miller, 2009, 217). Seistes silmitsi olukorraga, kus mõni grupp või kogukond ei ole rahul poliitilise korraga, mis riigis kehtib (antud töö kontekstis nt kindlast rahvusest immigrandid), tuleks olukorra lahendamiseks Milleri hinnangul küsida, „kas sellel grupil on kollektiivne identiteet, mis on lepitamatu [...] selle riigi enamuse rahvusliku identiteediga?“ (Miller, 2009, 217). Sellele vastab Miller, et etniline võib grupp arvata, et talle ei avane samad materiaalsed võimalused ja/või tema grupiidentiteeti ei austata piisavalt (Miller, 2009, 217). Et see grupp ei pruugi olla lepitamatu enamuskogukonnaga, võib abiks olla põhjalikust reformist või põhiseadusliku korralduse ümbertegemisest, mis annaks grupile enesemääramisõiguse valdkondades, mis on tema terviklikkuse seisukohast olulised (Miller, 2009, 217-218). Olukordades, kus riik koosneb rahvustest, mille identiteetid on omavahel lepitamatud, võib tulla kõne alla õigus riigist lahku lüüa, kui on täidetud teatud tingimused: peab olema võimalus joonistada uued riigipiirid toimivalt ja loogiliselt; uues riigis ei tohiks olla vähemusi, kelle identiteet on omakorda tekkiva enamusgrupiga lepitamatu ning uus riik ei tohi seada ohtu vähemusgrupid, kes uuel territooriumil asuvad (Miller, 2009, 218-219). Et eraldumissoovi vältida, peaks riikide põhiseadused korraldama võimalikult kaasavalt, et kõikide gruppide tulevikku

saaks ühiselt kindlustada. Selle võimaluse puudumisel tuleks vähemusgruppidele vajadusel pakkuda õigust osalisele enesemääramisele või kultuurautonoomiat (Miller, 2009, 219).

Antud argumendiga pidas Miller ilmselt silmas gruppe, kes on territooriumil viibinud juba ajalooliselt ning ei mõelnud selle all immigratsiooni kaasaegses Euroopas. Teoreetilisest seisukohast aga ilmselt suurt erinevust ei ole, kas kindel rahvusgrupp on siirdunud territooriumile lähiajaloo või on seal alati eksisteerinud. Sellest tuleneb ka ilmselt erinevus Milleri rahvusluse ja immigratsiooni käsitluste vahel. Kui „Rahvusluse kaitseks“ (2009) püüab lugejale seletada rahvusluse avatud olemust, selgitades, et riigis on mitme rahvuse koeksisteerimine igati võimalik (pidades silmas ilmselt „ajaloolisi“ rahvusgruppe, nagu šotlased, katalaanid, või Balkani rahvad), on Miller ettevaatlikum immigratsiooni suhtes. Ettevaatlikkus võib tuleneda soovist vältida konflikte: kui riigis ei ole enamusgrupi identiteediga lepitamatuid rahvusvähemusi, kelle nõudmistega erasfääri ja avaliku sfääri korraldamisel peab arvestama, ei ole ka probleeme ja konfliktiallikaid.

Kolme erineva argumendi seostamisel liberaalse rahvuslusega ilmnevad mõningad vastuolud, muutused Milleri suhtumises kahes tekstis ning selge eristamine immigrantide ja riigis ajalooliselt viibivate rahvusgruppide vahel. Näib, et David Miller on oma käsitluses immigratsioonist võtnud ettevaatliku hoiaku, mille eesmärk on õigustada immigratsiooni piiramist, et mitte ohustada stabiilsust siirderiigis. See aga võib tõestada, et liberaalse rahvusluse teooriat ei tuleks interpreteerida sõna-sõnalt ning nii avatult, kui Miller seda kirjeldada püüab – liberaalse rahvusluse teooria peamised argumendid püüavad õigustada rahvusluse liberaalset, avatud ja vastastikku austavat olemust, kuid ei pruugi tegelikult tolereerida teiste rahvusgruppide riikidesse lubamist, ka tingimusel, kui immigrantid võtavad omaks uue riigi rahvuslikud tavad (2009. aasta tekstis pidas Miller seda võimalikuks, 2016. aasta tekstis nägi Miller, et see ei ole piisav). Lisaks ilmneb, et kuigi millerlik käsitlus liberaalsest rahvuslusest väidab, et on võimalik ja tervitatav, et etnilised ja kultuurilised vähemused võtavad omaks enamusgrupi rahvusidentiteedi, ei saa seda väidet käsitleda kui avatud kutset rahvusgrupiga soovi korral liitumiseks, vaid pigem meetmena riigis olemasolevate vähemusgruppide integreerimiseks.

3. Kriitiline hinnang David Milleri teooriale

David Milleri käsitus immigratsioonist on saanud elava vastukaja osaks. 2017. aastal ilmus ajakirjas *Critical Review of International Social and Political Philosophy* teosele „Strangers in Our Midst“ (2016) pühendatud sümposium, milles Milleri argumente põhjalikult arutleti. Ehkki sümposiumis esindatud kriitikute seas ei ole esindatud ühtegi täielikult avatud riigipiiride toetajat, argumenteeriti siiski leebema immigratsioonipoliitika kasuks, tuginedes muuhulgas võimaluste võrdsuse ja õiglusega seotud argumentidele, aga kritiseerides ka ebareaalset lähenemist kaasaegsetele rahvusriikidele kui homogeensetele kogukondadele, konkreetsemate poliitikasoovituste puudumist ning ka näiteks asjaolu, et rahvusriikide suhtes kaitsval positsioonil Miller ei käsitle nende ajaloo pimedamat külge (nagu orjakaubandus, kolonialism jm) (Miller, 2017a, 765). Milleri teooriale antakse kriitiline hinnang ka järgnevas peatükis. Et töö fookuses on liberaalne rahvuslus (ning sellest tulenevalt liberaalsed väärtused laiemalt), keskendutakse peamiselt Chandran Kukathasele, kes kritiseerib end liberaalina määratleva David Milleri käsitlust, mis võib Kukathase hinnangul olla vastuolus liberalismi kesksete väärtustega. Seejärel lisab töö autor omapoolsed tähelepanekud, vaagides teooria tugevusi ja kitsaskohti.

3.1. Chandran Kukathas (2017)

Chandran Kukathase peamine kriitika raamatule „Strangers in Our Midst“ (2016) on Milleri seisukohale, mis püüab kahe äärmuse vahel leida tasakaalu. Ühest küljest toetab Miller liberalismile omaseid integratsiooni- ja enesemääramispõhimõtteid, teisest küljest on nõrga kosmopolitismi toetajana Miller pigem konservatiivsel seisukohal (Kukathas, 2017, 713). Kukathase hinnangul ei ole selliste äärmuste vahel asetumine jätkuutlik, sest tegelik positsioon jääb segaseks ning usub, et liberaalsed väärtused, mille eest Miller varasemalt on seisnud, nõuaksid liberaalsemat lähenemist immigratsioonipoliitikale (Kukathas, 2017, 713). Kukathase kriitikast Millerile võib aga ilmned, et kahe autori nägemus ja käsitus liberalismist on erinev.

Peamised liberaalsed väärtused, millega Miller on Kukathase hinnangul oma käsitluses vastuolus, on vabadus ja võrdsus (Kukathas, 2017, 715). Kukathase sõnul ole kindel, kas immigratsiooni piiramine nende väärtuste eest tõeliselt seisab, sest Miller ei käsitle mitte ainult immigratsiooni piiramist, vaid tegevusalasid, mida riiki sisenemisel on võimalik

praktiseerida (Kukathas, 2017, 715). Selleks, et teada, riiki sisenetakse eesmärgipäraselt (nt turistiviisaga), on tarvis inimeste tegevusi seirata. See seaks ohtu elanike vabaduse, sest kontrollida ei ole võimalik ainult neid immigrante, kes rikuvad reegleid, vaid nõuaks ka elanike kontrollimist – lisaks piiripunktis toimuvale tööle on vaja kontrollida, et juba riiki sisenenud inimesed ei jääks üle lubatud aja, ei asuks loata tööle või õppetööle (Kukathas, 2017, 716). Et ka kohalikud on näiteks äri-, üüri- või töösidemete tõttu väljastpoolt tulijatega sageli seotud, võivad ka kohalikud sattuda valvsa pilgu alla (Kukathas, 2017, 716). Kukathas toob näitena Ühendkuningriigist endise peaministri David Cameroni üleskutse tugevdada Calais' kriisi ohjeldamiseks riigi sisemisi piire, raskendades pangakontode avamist, kinnisvara üürimist ja julgeolekuteenistuste pilgu alt kadumist (Kukathas, 2017, 716).² Riigis, mis on suure immigratsioonisurve all (Ühendkuningriik oli 2017. aastal Euroopa Liidus teine enim immigrante vastu võtnud riik; Eurostat, 2019), võib rangema järelevalve kehtestamine immigratsiooniseadustest ja julgeolekukaalutlustest tulenevalt olla isikuvabaduste seisukohast murettekitav.

Võrdsuse põhimõtet ohustaks Kukathase (2017, 716) kaks asjaolu: kui suurendada kontrolli ja järelevalvet selle üle, millistel alustel riiki sisenetakse, võib juhtuda, et teatud etnilised ja kultuurivähemused satuvad illegaalsete immigrantide varjamise kahtlusega suurema tähelepanu alla, mis seab need grupid veelgi ebavõrdsemasse positsiooni. Teisalt võib riik ühiskondliku korra tagamise eesmärgil, mida Miller toetab, välistada kindlatest etnilistest gruppidest pärinevaid immigrante. Viimaks toob Kukathas välja, et kuigi Milleri eesmärk ei ole toetada diskrimineerivat immigratsioonipoliitikat, mis välistaks immigrante näiteks rassi või etnilise tausta järgi, on raskusi mitte-diskrimineeriva immigratsioonipoliitika loomisega, kui selle aluspõhimõtteks on ühiskondliku stabiilsuse tagamine. Lihtsaim viis selleks on eelistada sarnaste kultuuriliste väärtustega immigrante, mis võib soodustada teistest kultuuriruumidest pärit inimeste välistamist (Kukathas, 2017, 717). Seega on Kukathase hinnangul Milleri teos vastuoluline: kontroll piiride üle loob kontrolli ka inimeste üle, triivides nii üha suurema järelevalvega ühiskonna poole, mis ei ohusta ainult inimeste vabadusi, vaid võib olla ka diskrimineeriv. Selline suund ei pruugi olla kooskõlas liberalismi põhimõtetega (Kukathas, 2017, 717). Võimalik, et Kukathase kriitika ajendiks kahe autori erinev arusaam väärtustest, mis ühiskonnas

² Tasub silmas pidada, et Kukathase kriitika on tugevalt mõjutatud Ühendkuningriigi kontekstist.

kaitsmist vajavad. Kukathase kriitikast tuleb esile fookus individuaalsete vabaduste kaitsmisele, Milleri hinnangul võib massiline immigratsioon olla ohuks demokraatlikule heaoluriigile ehk kogukondlikust vaatevinklist (Miller, 2017a, 772). Samas jätab Miller lahtiseks, kas kogukond peaks olema nõus maksma healuühiskonna kaitsmise eesmärgil individuaalsete vabaduste järeleandmise kõrget hinda.

Teisalt kritiseerib Kukathas Milleri käsitlust piiridest kui suletud või avatud piiridest ning mitte sellest, *kui* avatud või suletud on piirid. Kukathase hinnangul on selline lähenemine ebamäärane, sest praktikas on vähe näiteid, kus piirid on kas täielikult avatud või suletud (Kukathas, 2017, 714). Miller seab küll aluspõhimõtted paika (näiteks asjaolu, et riigi stabiilsuse säilitamiseks on vaja immigratsiooni piirata), kuid ei pane seda konteksti ning näidete ja konkreetsete poliitikasoovituste puudumise tõttu ei seleta, kui avatud või suletud piire Milleri käsitus toetab (Kukathas, 2017, 714-715). Sellele kriitikale vastab Miller, et teooria eesmärk on uurida immigratsiooniga seotud kõrgemaid põhimõtteid ja väärtusi, mitte anda kindlaid juhiseid poliitikakujundajatele – konkreetsete poliitikate üle otsustamine olgu demokraatlikult tehtud otsus. On keeruline teoreetiliselt põhjendada kindlaid soovitusi, arvestades, et erinevatel riikidel on erinevad sihid, kas soovitakse säilida kultuuriliselt homogeensetena (nt Jaapan) või laieneda multikultuursete ühiskondadena (nt Kanada) (Miller, 2017a, 764).

3.2. Kriitika autorilt

David Milleri käsitus immigratsioonist on oluline püüd kaitsta immigratsiooni piiramist rahvusriikide seisukohast, ajendatud murest säilitada riikide võimekust kaitsta inimõigusi ja tagada ühiskondlikku korda (Miller, 2016, 59), kutsudes samas üles võtma arvesse erinevate poliitikate võimalikke tagajärgi inimestele ning läbipaistvalt ja kokku lepitud immigratsioonitaotlustele tähelepanu osutama (Miller, 2016, 23).

Problemaatilistena näeb töö autor kaht argumenti. Milleri nägemuses on oluline koht ühiskonnas usaldusel. David Milleri hinnangul võivad sisserändajad põhjustada kultuurilist lõhestumist, mis võib haavata usaldust kaasmaalaste ja riigi vastu, ning seeläbi nõrgestada demokraatlikke institutsioone ning toimivad institutsioonid asenduvad pingetest tulenevalt omakasupüüdliku tingimisega (Miller, 2016, 64). On kaheldav, kas immigratsioon on esmajärgus ühiskonna liikmete vahelise usalduse murdmise taga. Olulisemate vastandumistena võib välja tuua näiteks pinged maa- ja linnapiirkondade

elanike vahel või jõukate ja vähekindlustatud elanike vahel. Et immigratsioon omaks otsest mõju ühiskondliku usalduse nõrgestamisele, peaks olema tegu massilise immigratsiooniga, mida tänapäevastes riikides on raske ette kujutada. Pigem võib põhjustada umbusku *idee* immigratsioonist, mis võib tekkida immigratsiooni pooldajate ja vastaste vahel. Töö autor nõustub, et ühiskonnas on oluline roll usaldusel, mistõttu on igal juhul oluline püüda selliseid lahknevusi siluda. Kuid kui usalduse murdumise taga on püsielanike vaheline vastandumine potentsiaalsete immigrantide üle, ei ole kasu täieliku piiramise kehtestamiseks, kui ängi tekitab just nimelt *idee* mingist fenomenist. Samamoodi ei tohiks ühe poole muret ignoreerides kehtestada avatud piiride poliitikat. Sellisel juhul oleks tegu pelgalt probleemi (antud juhul immigrantide või kasvava rahulolematuse) vaateväljast peitmisega. Erimeelsuste lahendamiseks tuleks tegeleda konfliktiga lätest, näiteks uurides, millised on hirmud või kahtlused, mida idee immigratsioonist vallandab. Usalduse taastamine vastanduvate poolte vahel on keerukas protsess, millele töö autoril vastus puudub ega ole ka antud töö fookuses.

Teine kriitikanool puudutab Milleri argumenti immigratsiooni piiramise kasuks, luues seose rahvastiku kiire kasvuga: selle vastu võitlemiseks peaksid piirid seadma ülempiiri riigis olevale rahvaarvule, mida ei ole võimalik avatud piiride korral tagada (Miller, 2016, 65-66). Milleri sõnul võib küll vastu väita, et jõukamates riikides rahvastiku kasv aeglustub, kuid heidab selle argumendi kõrvale, sest jõukamates riikides on küll rahvastiku kasv aeglasem, ent elanikkonna elustiil ei ole keskkondlikust vaatenurgast jätkusuutlik (Miller, 2016, 66). See argument esiteks eeldab, et rahvastiku kasv on lõputult ning sirgjoonelises kasvus. Kuigi ülemaailmne rahvastik on tänapäeval tõepoolest tõusuteel, on ÜRO rahvastikuüksuse hinnangul rahvastiku kasv juba aeglustumas ning jääb mediaanprognooside kohaselt aastaks järgmiseks sajandiks pidama 10 ja 12 miljardi elaniku vahele (United Nations, 2017). Lisaks tugineb Miller keskkonnaargumendile, millest kumab läbi elitistlik suhtumine – et jõukamate riikide elustiil on vähem jätkusuutlik kui vaesemates riikides, ei peaks vaeste riikide migrandid neisse siirduma ning peaksid leppima küll keskkonna seisukohast jätkusuutlike, kuid kehvemate elutingimustega.

Kokkuvõte

David Milleri liberaalse rahvusluse ja immigratsiooni käsitlustele keskenduv töö seadis eesmärgiks uurida, kuidas õigustab liberaalne rahvuslus immigratsiooni piiramist, millistest põhimõtetest immigratsioonipoliitikate loomisel lähtuda ning kuidas võib immigratsioon mõjutada rahvusriikide stabiilsust. David Milleri käsitlusest ilmnevad peamised argumendid rändevoo piiramise kasuks. Laiem arusaam, millest Miller teooria ülesehitamisel juhindub, on põhimõte, mis lubab riigil seada oma kogukonda kuuluvate inimeste huvid väljaspool asuvate inimeste huvidest kõrgemale, lähtudes samas ka nõrga kosmopolitismi põhimõtetest. Olulisemate argumentidena immigratsiooni piiramise kasuks on riigi võime apelleerida territoriaalsele õiguskorrale; riigi soovi tagada teenuste osutamist, mida suure sisserändajate hulga korral ei ole võimalik tagada riigi vastutuse tõttu kaitsta kõigi riigi territooriumil olevate inimeste inimõigusi; enesemääramisõigusele tuginedes riigi soovi säilitada elanikkonna koosseisus *status quo*'d, kartuses, et sisserändajad võivad muuta elanikkonna koosseisu, ning seeläbi enesemääramisõiguse aluseid; riigi soovi säilitada usaldust kaasmaalaste vahel ja riigi vastu; ülemaailmse rahvastiku kasvu pidurdamise ning riigi stabiilsuse tagamise kultuuriliste lõhestumise ja sisserändajate paralleelühiskondadesse kapseldumise vältimise kaudu.

David Milleri käsitlust uurides on võimalik esile tuua kaks olulisemat tähelepanekut. Milleri liberaalne rahvuslus toetub eeskätt ühiskonna toimimisele ning liberalismi poliitilisele aspektile, väärtustades rahvusluse rolli, et tagada liberaalse ühiskonna toimimine. See erineb Yael Tamiri käsitlusest liberaalsest rahvuslusest, mis sõnastab rahvuslikud väärtused indiviidi perspektiivist, võttes arvesse, kuidas on võimalik indiviidil saavutada tõelist vabadust või eneseväljendust läbi kogukonnaga samastumise.

Seostades Milleri käsitluse immigratsioonist varasema liberaalse rahvusluse teooriaga, kerkivad esile mõningad vastuolud, ning tõik, et Miller ei käsitle riikides olemasolevaid vähemusgruppe ja immigrantide kogukondi (nii tulevasi kui ka neid, kes on juba riiki end sisse seadnud) samaväärsetena. Käsitluses immigratsioonist joonistub välja ettevaatlik hoiak, mille eesmärk on õigustada immigratsiooni piiramist, et mitte ohustada stabiilsust riigis, kuhu immigrandid siirduvad. Selline käsitlus võib aga kahtluse alla seada senise arusaama liberaalsest rahvuslusest kui avatud, kaasaegsest ja vastastikku austavast teooriast.

Vastuolud immigratsioonikäsitluses kerkivad esile ka Milleri kriitikute sulest – Chandran Kukathase hinnangul on olulisi vastuolusid liberalismi alusväärtustega. Kui Milleri käsitlus toetab immigratsiooni piiramist, kannatavad ka kaks alusväärtust, vabadus ja võrdsus, võimalikust kontrollist ja järelevalvest, mida sedalaadi piiramine võib kaasa tuua. Kuid sarnaselt Yael Tamiri ja David Milleri erinevustele selles, millele liberaalse rahvusluse teoorias keskendutakse – vastavalt indiviidile või poliitilise kogukonna edendamisele – tasub esile tuua Kukathase ja Milleri liberalismi erineva fookuse. Kukathase kriitikast tuleb esile individuaalsete vabaduste väärtustamine, Milleri hinnangul võib immigratsioon seada ohtu demokraatliku ühiskonna toimimisele.

Töös kerkinud küsimustega seonduvalt on edasiseks uurimiseks potentsiaali kahel peamisel teemal. Uurimist vääriskid esmalt liberaalsete põhimõtete vastuolud liberaalse rahvusluse teooria kontekstis ning teisalt liberaalse rahvusluse põhimõtete rakendatavus tänapäeval. Andes ülevaate nii immigratsiooni kui ka liberaalse rahvusluse teoreetilistest käsitlustest ning uurides rahvuslusteooria õigustusi immigratsiooni piiramisele, on bakalaureusetöö täitnud oma eesmärgi.

Kasutatud kirjandus

European Migration Network. 2018. Asylum and Migration Glossary 6.0.

Eurostat. 2019. "Migration and migrant population statistics."
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics#Migration_flows:_Immigration_to_the_EU_from_non-member_countries_was_2.4_million_in_2017
(külastatud 13.05.2019)

International Organization for Migration. 2011. Glossary on Migration. 2nd Edition. *International Migration Law* (25).

International Organization for Migration. 2019. Key Migration Terms.
<https://www.iom.int/key-migration-terms> (külastatud 22.04.2019)

Kukathas, Chandran. 2017. „On David Miller on immigration control.“ *Critical Review of International Social and Political Philosophy* 20(6): 712-718.

Miller, David. 2000. *Citizenship and National Identity*. Cambridge: Polity Press.

Miller, David. 2009. „Rahvusluse kaitseks.“ *Rahvuslus ja patriotism. Valik kaasaegseid filosoofilisi võtmetekste*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, 197-225.

Miller, David. 2015. „Justice in immigration.“ *European Journal of Political Theory* 14(4): 391-408.

Miller, David. 2016. *Strangers in Our Midst. The Political Philosophy of Immigration*. Cambridge: Harvard University Press.

Miller, David. 2017a. „Migration and justice: a reply to my critics.“ *Critical Review of International Social and Political Philosophy* 20(6): 763-773.

Miller, David. 2017b. „Strangers in our midst: an overview.“ *Critical Review of International Social and Political Philosophy* 20(6): 707-711.

Miscevic, Nenad. 2014. Nationalism. <https://plato.stanford.edu/entries/nationalism/>
(külastatud 20.04.2019)

Piirimäe, Eva. 2009a. „Patriotism, rahvuslus, liberalism. Sissejuhatus.“ *Rahvuslus ja patriotism. Valik kaasaegseid filosoofilisi võtmetekste*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, 9-56.

Piirimäe, Eva. 2009b. Teoreetilisi perspektiive 19. sajandi eesti rahvoslusele. *Eesti Ajalooarhiivi Toimetised*, 16(23): 1-19.

Renan, Ernest. 1882. *Qu'est-ce qu'une nation?* Pariis: Calmann Lévy.

Tamir, Yael. 2009. „Isepärased narratiivid ja üldised väited.“ *Rahvuslus ja patriotism. Valik kaasaegseid filosoofilisi võtmetekste*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus, 227-250.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.

2017. „World Population Prospects: The 2017 Revision.“

<https://population.un.org/wpp/Graphs/Probabilistic/POP/TOT/> (külastatud 10.05.2019).

THE JUSTIFICATIONS OF LIBERAL NATIONALISM IN FAVOR OF RESTRICTING IMMIGRATION: ON THE EXAMPLE OF DAVID MILLER'S "STRANGERS IN OUR MIDST" (2016)

Anna Linda Tomp

Summary

Immigration is an issue that never ceases to find its way into the public sphere or political debates due to its sensitive nature. Most recently, dividing and tense debates on immigration control have emerged in light of the European migrant crisis in 2015 and in the context of the UN Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration in 2018. In view of these developments, looking into theoretical discussions on immigration control is only relevant in order to obtain an integrated understanding of what is at stake for receiving societies when shaping fundamental principles for managing immigration.

The bachelor's thesis examines different types of immigration and means of immigration control in the frame of the theory of liberal nationalism. The aim of this thesis is to analyze the attitudes prevalent in liberal nationalism towards immigration: which principles are states to follow in designing immigration policies, under what circumstances should immigration be subject to restrictive measures and what are the consequences immigration might have for a liberal nation-state. The thesis focuses on the theory of liberal nationalism, which, at an intuitive first glance, might seem to stand for appealing principles, but that should be thoroughly analyzed in order to truly understand its strengths and weaknesses. The thesis focuses on a distinguished scholar of liberal nationalism, David Miller. Looking into his approach on liberal nationalism, the thesis focuses on his article "In defense of nationalism" (2000), on immigration issues, the thesis focuses on his book "Strangers in Our Midst" (2016).

First, a theoretical framework defining the main characteristics, values and aims of liberal nationalism is set, by looking into two main theories – first, David Miller's, followed by Yael Tamir's approach. The thesis then proceeds by defining immigration and its subtypes used in both international practice and David Miller's works and sets out Miller's main arguments in favor of restricting immigration. As Miller does not exclusively state a connection between his approach on immigration and his theory of liberal nationalism, the author proceeds by looking into the consistency of Miller's

arguments on immigration in relation to liberal nationalism. Finally, the thesis critically evaluates this approach on immigration, first by focusing on Chandran Kukathas' (2017) criticism, followed by critical remarks by the author.

Looking into the peculiarities of David Miller's approach on liberal nationalism, Miller sets out the main three claims that nationalism includes; the elements that differentiate national identity from different types of identity and describes in what way nationalism is in consonance with liberal values. As opposed to Yael Tamir's theory that builds upon the importance of national values for individual achievement, Miller's theory rather emphasizes political liberalism and the importance of nationalism in maintaining the sound functioning of a society. In his approach on immigration, David Miller finds that states should be able to set forward the interests of their community. In order to ensure the functioning of distributive justice mechanisms, Miller favors a weak cosmopolitan approach in dealing with immigration issues.

Five main arguments in favor of restricting immigration can be drawn in the context of this thesis. First, allowing a large number of immigrants enter might endanger mechanisms of distributive justice. As the state must provide dignified conditions of life for all its inhabitants, immigration might pressure the functioning of social protection and services provided by the state. Second, Miller refers to the right to self-determination. A large number of immigrants might change the composition of the population in a way that changes the self-determination and common identity the inhabitants have referred to so far. What's more, a large number of immigrants might pressure the state into creating cultural policies that might thoroughly affect the foundations the society in question was built on. Thirdly, immigration might create cultural division that, as a consequence, might weaken trust between groups and trust in democratic institutions, which might result in weakening the work of consensus-based institutions. Miller also brings in the necessity to control immigration in order to fight against global population growth, as it is the responsibility of each state to set a reasonable limit to their population. Finally, David Miller refers to the tension that including cultures incompatible with the dominant culture might cause.

Analyzing these arguments in the context of liberal nationalism, two main conclusions can be drawn. Over time, Miller's approach on integrating members with different

cultural backgrounds into societies has become somewhat more cautious, as immigration might endanger order and stability due to tensions intergroup differences might create. Secondly, in comparing Miller's works on liberal nationalism and immigration, it can be concluded that a different meaning is accorded to historical ethnic and cultural minorities and ethnic or cultural minorities that are formed through recent migration into a host society. This distinction delineates the differences Miller demonstrates in discussing immigration control and his contribution to liberal nationalism.

Chandran Kukathas finds Miller's approach to be problematic due to its possible conflict with liberal values. Kukathas finds that such principles in immigration control might endanger liberal values from the individual's perspective, posing a threat to freedom and equality. Though it is unclear how Miller responds to the dangers immigration control might pose to individual members of the community, it must be understood that Miller's perspective regards liberal values from the community's perspective and focuses on providing stability in a society as an entity. This difference can also be drawn between Yael Tamir and David Miller's understanding of liberal nationalism. Despite criticism, Miller's work is an important milestone in political theory, as it aims to create a comprehensive understanding of principles for immigration control.

Mina, Anna Linda Tomp (isikukood: _____), annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Liberaalse rahvosluse õigustused immigratsiooni piiramisele: David Milleri „Strangers in our Midst“ (2016) näitel“,

mille juhendaja on Eva Piirimäe,

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 14.05.2019
